

Rajavartiolaitoksen esikunta
Henkilöstöosasto

18.05.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö (kirjaamo.okm@gov.fi)

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö VN/23654/2021

Rajavartiolaitoksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta

1 Yleistä

Lain muuttaminen on tervetullut uudistus. Rajavartiolaitos pitää tärkeänä ja tervetulleena uudistuksena arkistolain päivitystä vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia, sekä toisaalta sitä, että se yhteensovitetään tiedonhallintalain ja tietosuojasääntelyn kanssa. Esityksessä on oikea pyrkimys nähdä tiedon elinkaari yhtenä kokonaisuutena ja ottaa huomioon arkistoinnin edellytykset jo alkuperäisen käyttötarkoituksen aikana.

2 Rajavartiolaitoksen kommentit perusteluihin ja lakiehdotukseen

2 a § uutena kohtana määrittelee arkistolain keskeiset käsitteet. Käsitteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lain perusteluissa esiintyy monia käsitteitä, joita ei kuitenkaan määritellä kyseisessä lain kohdassa. Tämän lisäksi esimerkiksi lakiehdotuksessa käytetään 6 § 1. momentissa sekä arkistotoimijaa että arkistonmuodostajaa. Jää epäselväksi, mikä "arkistotoimijan" ja nykyisessä laissa olevan "arkistomuodostajan" ero on. Luonnoksessa jää epäselväksi myös arkistoinnin ja pysyvän säilyttämisen välinen ero. Tätä tulisi avata vähintään perusteluissa.

Lakiehdotuksessa ei enää esiinny "arkistonmuodostussuunnitelman" laatimisen velvoitetta. Esityksessä arkistoinnista kuvataan, luetteloinnin ja järjestämisen katsotaan kuuluvan olennaisesti arkistoinnin suunnitelmalliseen toteuttamiseen, josta säädetään lakiehdotuksen 8 §:ssä. Rajavartiolaitos pitää pykälää 7 ja 8 tärkeinä tiedon elinkaariajattelun tukemisessa. Tärkeä lisäys on myös maininta mahdollisuudesta vaatia oikaisua Kansallisarkiston päätöksestä kuten hallintolaisissa (434/2003) säädetään.

Lain perusteluiden mukaan säilytysaikojen määrittelyä koskeva suunnitelma olisi osa tiedonhallintayksikön tiedonhallintamallia, ja "arkistointisuunnitelmasta" ilmeni asiakirjojen / tietojen arkistoitavuus. Nykyisen kaltaisissa tiedonohjauks-

suunnitelmissa ja arkistonmuodostussuunnitelmissahan tämä on yleensä säilytysaikamäärittelyinä otettu huomioon. Arkistotoimen tehtäviin kuuluu säilytysaikojen määrittely mutta Kansallisarkisto asiantuntijaviranomaisena tekee lopullisen arvonmäärityksen, mikä katsotaan asiakirjalliseksi kulttuuriperinnöksi eli arkistoidaan. Tätä arvonmäärityksen käsitettä tulisi tarkentaa vähintään perusteluissa.

Pykälän 9 muutosta Rajavartiolaitos pitää hyvänä. Voimassa olevassa laissa vastuullisen nimittäminen koskee vain kuntia. On tärkeää laajentaa velvoite koskemaan kaikkia arkistotoimijoita. Haasteellista on kuitenkin määrittää, mitä tarkoittaa pykälässä mainittu ”riittävä asiantuntemus ja koulutus arkistotoimen tehtävistä”.

Perusteluissa sanotaan pykälän 14 momenttiin 5 liittyen, että siirtovelvoitteesta poikkeaminen tulee arvioida suppeasti ja sen tulee olla välttämätöntä. Turvallisuusluokiteltavista asiakirjoista sanotaan: ”Turvallisuusluokiteltavien asiakirjojen sähköiseen säilytykseen ja arkistointiin liittyy tekijöitä, joiden perusteella poikkeus olisi tarpeen. Käytännössä poikkeus koskisi nykyisellään sitä, etteivät kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetyt erityissuojattavat tietoaineistot sekä asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtioturvallisuudessa annetun asetuksen (1101/2019) 3 §:n 1—3 kohdan mukaisesti ta- soille I—III turvallisuusluokitellut asiakirjat ole siirrettävissä sähköiseen arkistopalveluun.”

Rajavartiolaitos yhtyy sisäministeriön lausuntoon (VN/11843/2022) turvallisuusluokiteltavan aineiston osalta. Rajavartiolaitos pitää tärkeänä, että pykälään 14 on turvallisuusluokiteltavien asiakirjojen käsittelyn osalta jätetty mahdollisuus poikkeamaan siirtojen ja sähköisen säilyttämisen osalta. Rajavartiolaitos kuitenkin toivoo, että myös turvallisuusluokiteltavan tiedon arkistointi, tulevaisuudessa myös sähköisenä, tapahtuu keskitetysti Kansallisarkiston toimesta ja ohjauksessa. Vastuuta arkistoinnista ei saa jättää yksittäisille tiedonhallintayksiköille.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kontra-amiraali

Markku Hassinen

Henkilöstöosaston päällikkö
Lippueamiraali

Tom Hanén